EVLİYA ÇELEBİ

Çizen
Erhan DÜNDAR

Yazar
Naz N. VARLI

Renklendirme ve Dizgi
Aslıhan İNCE
Selda KALIN
Birol ÖZCAN

EVLİYA ÇELEBİ

1 Herkes onu "Evliya Çelebi" olarak tanıdı. Asıl adı Mehmet Zıllî idi. İstanbul'un Unkapanı semtinde dünyaya geldiğinde takvimler 25 Mart 1611'i gösteriyordu.

Ne var? Ne oluyor? Bu kalabalık da neyin nesi?

Kuyumcubaşının oğlu olmuş. Oğlanı bir görelim diye toplaştık!

Ne kadar da kıymetliymiş kuyumcubaşının oğlu! Ne olur sanki bir görüversek!

2 Evliya Çelebi, padişahlara yakın, tanınmış köklü bir aileden geliyordu. Atalarının Fatih Sultan Mehmed'in ordularında fetihlere katıldığı herkesçe biliniyordu.

Fatih Sultan Mehmed

Rivayete göre Çelebi'nin ailesi çok zengindi. Hanlar, hamamlar, camiler yaptırmış hayırsever bir aileydi.

3 Çelebi'nin babası o kadar uzun yaşadı ki tam dokuz padişah gördü ve hepsine mahir elleriyle özel mücevherler hazırladı. Padişah III. Mehmed'in yüzüğüne küçük bir saat yerleştirmeyi başardığı söylenir. E tabii ki ustalaştığı mesleğini, çok sevdiği oğluna da öğretti…

Bak oğlum, bir gün bu işi sen devralacaksın. Bir mücevher nasıl yapılır, çok iyi öğrenmelisin!

Ben seyyah olacağım, baba.

4

Çelebi; dönemin en tanınmış hocalarından sanat, matematik, astronomi gibi pek çok alanda eğitim aldı. Çelebi, anne tarafından padişahlar ve diğer saray erkânıyla akrabaydı.

5

Çelebi'nin hayal gücü o kadar genişti ki arkadaşları söylediklerini hayranlıkla dinliyordu.

6

Çelebi öyle zeki ve yetenekliydi ki kendisine öğretilen her şeyi hızla kavrıyordu. İyi bir hattat oldu. Arapçanın yanında birçok yabancı dili akıcı konuşabiliyordu. Birden çok dil bilmesi ileride şehir şehir, ülke ülke gezinirken çok işine yarayacaktı tabii...

7

Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafız oldu. Camilerde Kur'an-ı Kerim'i okumaya başladı. Ünlü eseri Seyahatnâme'de de Kur'an-ı Kerim'i birçok kez hatmettiğini belirtir.

8 Bir gün Çelebi, Ayasofya Camisi'nde Kur'an-ı Kerim okurken IV. Murad'ın dikkatini çekti. Camidekiler de hayranlıkla onu dinlerken aralarında "Bu kim acaba?" diye merakla fısıldaşıyordu.

9 İşte Evliya Çelebi, IV. Murad'ın ilgisini ilk kez orada çekmiş oldu.

10 Çelebi hoş sohbetti. Herkes ondan gezdiği gördüğü yerleri anlatmasını isterdi. Mizahi bir dili vardı. Taklit yeteneğini kullanmayı da iyi beceriyordu doğrusu.

Çelebi, keyifle anlatıyordu gidip gördüğü yerleri. İlgi çeksin diye hikâyelerini çok abartılı anlatırdı. Öyle ki canavarları, devleri ve ejderhaları da katıyordu hikâyelerine...

11 Saraya giren Evliya Çelebi, padişahın danışmanlığını yapmaya başladı. Zamanla IV. Murad'ın sık sık sohbet ettiği biri hâline geldi.

12 Saray hayatı iyi, güzel, hoştu ama Çelebi yerinde duramıyordu ki... İstanbul'u karış karış dolaşmaya başladı. Gezip gördüğü her yeri tüm ayrıntılarıyla araştırıp öğrendi.

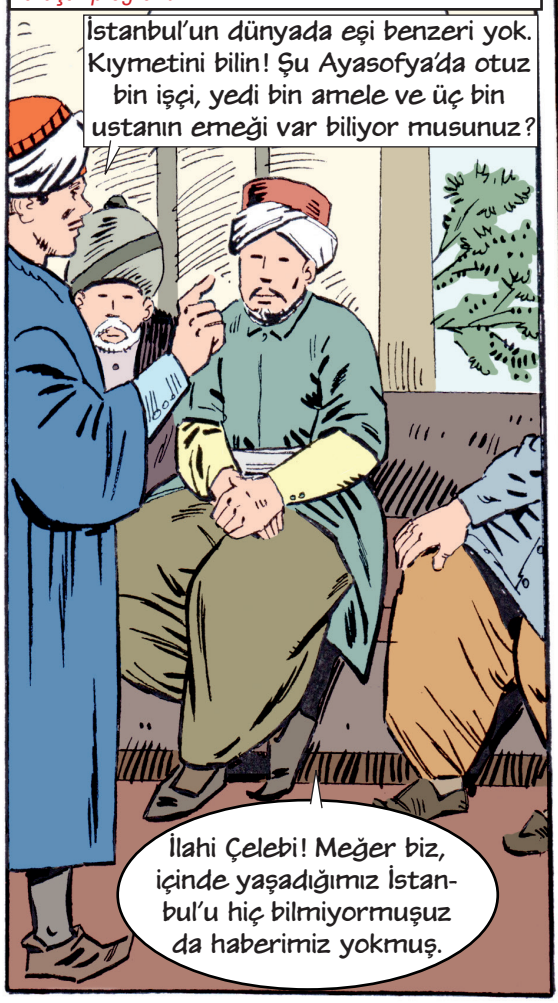

13 Çelebi, sarayda uzun süre hareketsiz duramadığı için karşılaştığı her fırsatı bir seyahate dönüştürmeye başladı. Bazen ulak oldu, bazen arabulucu, bazen de elçi...

14 Çelebi, babasının bu seyahat sevdasından hoşlanmadığını çok iyi biliyordu tabii. Çelebi, daha fazla dayanamadı ve küheylanına atladığı gibi Bursa'da aldı soluğu.

15 Zamanla gezip görmek Çelebi'de bir tutku hâline gelmişti. Zaman bitecekmiş gibi telaşlanıyor, yeni yerler görme isteği daha da artıyordu. Ama her fırsatta İstanbul'a dönüp hasret gideriyor, bir süre sonra da tekrar yola düşüyordu.

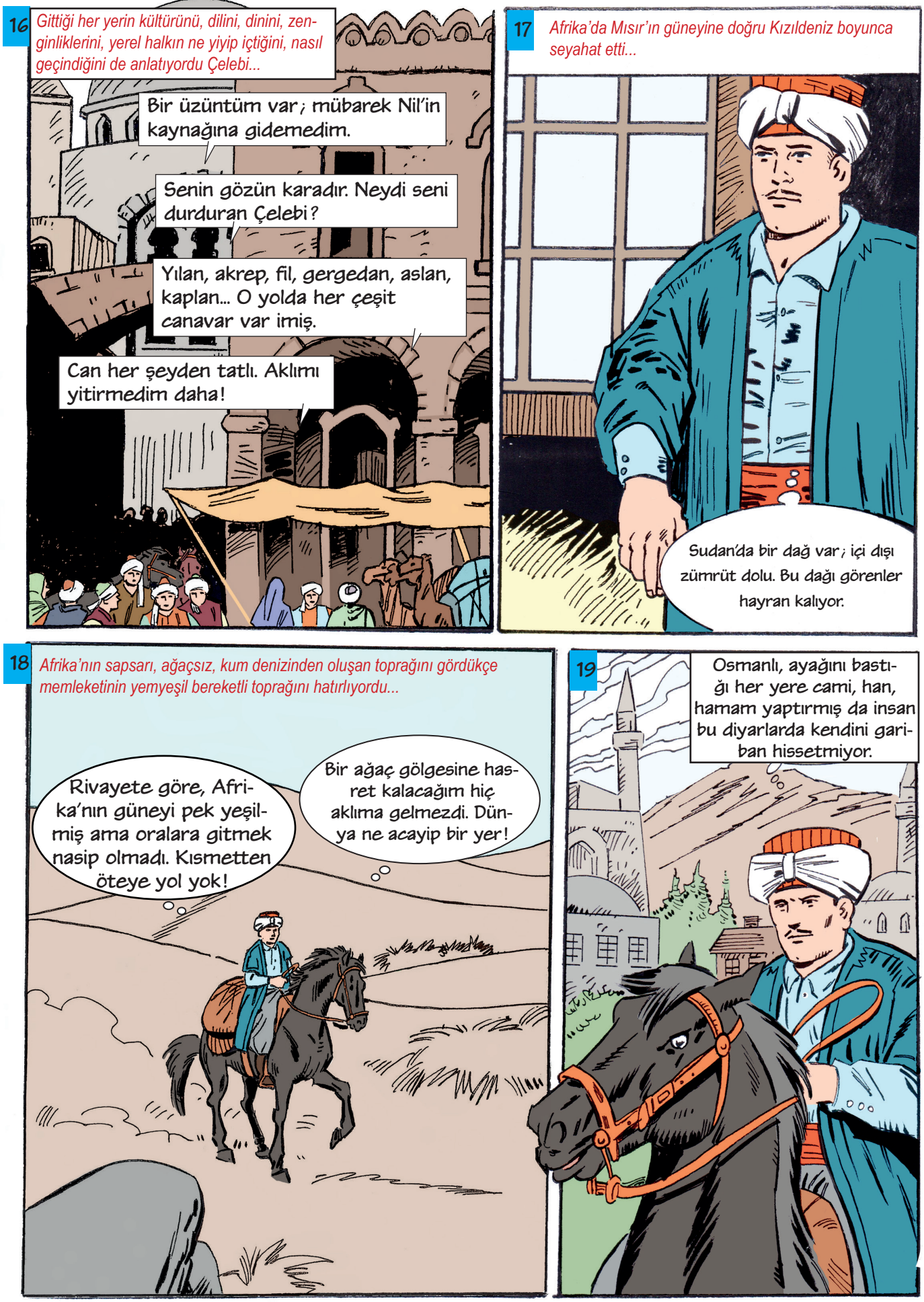
16
Gittiği her yerin kültürünü, dilini, dinini, zenginliklerini, yerel halkın ne yiyip içtiğini, nasıl geçindiğini de anlatıyordu Çelebi...
Bir üzüntüm var; mübarek Nil'in kaynağına gidemedim.
Senin gözün karadır. Neydi seni durduran Çelebi?
Yılan, akrep, fil, gergedan, aslan, kaplan... O yolda her çeşit canavar var imiş.
Can her şeyden tatlı. Aklımı yitirmedim daha!
17
Afrika'da Mısır'ın güneyine doğru Kızıldeniz boyunca seyahat etti...
Sudan'da bir dağ var; içi dışı zümrüt dolu. Bu dağı görenler hayran kalıyor.
18
Afrika'nın sapsarı, ağaçsız, kum denizinden oluşan toprağını gördükçe memleketinin yemyeşil bereketli toprağını hatırlıyordu...
Rivayete göre, Afrika'nın güneyi pek yeşilmiş ama oralara gitmek nasip olmadı. Kısmetten öteye yol yok!
Bir ağaç gölgesine hasret kalacağım hiç aklıma gelmezdi. Dünya ne acayip bir yer!
19
Osmanlı, ayağını bastığı her yere cami, han, hamam yaptırmış da insan bu diyarlarda kendini gariban hissetmiyor.

20 Çelebi, zaman zaman sarayın ulağı olarak da görev yapıyordu. Bir yerden bir yere mektup götürüyor, savaş bilgilerini saraya ulaştırıyordu. Hiçbir zaman sarayla bağlantısını koparmadı.

Varalım İstanbul'a da biraz hasret giderelim. Ne de olsa bülbülü altın kafese koymuşlar, "ah vatanım" demiş.

21 İstanbul'a her dönüşünde eş, dost, akrabayı ziyaret edip onların gönüllerini almayı ihmal etmiyordu Çelebi. Onlar da Çelebi'yi pek güzel karşılıyorlardı.

Hoş geldin Çelebi. Gözlerimiz yollarda kaldı. Geze geze bitirebildin mi dünyayı? Anlat bakalım, bu sefer yolculuk ne taraftan?

Hoş bulduk... Dünya kazan, ben kepçe dolaşıyorum işte. Öyle büyük ki her yerini görmeye yüzlerce yıl yetmez. Bosna'dan yeni döndüm.

22 Nasıl bir yerdir Bosna? Anlat da öğrenelim.

Cennet gibi bir yer, âdeta topraklarından yeşil fışkırmış. Her yerde tatlı su kaynakları var.

Desene insanları pek sağlıklı, pek mutludur. Su, hayatın kaynağıdır ne de olsa!

23 Tastamam öyle! İnsanların yüzünden sağlık fışkırıyor. Bir de öyle inançlı insanlar ki ezan sesini duydukları an her işi bırakıp camiye koşuyorlar.

24 Çelebi'nin babası, oğlundaki seyahat aşkını görünce ona engel olmaktan artık vazgeçmişti. Ona bir de defter hediye etti…

25 Çelebi, Anadolu'daki şehirleri karış karış gezip gördü. Her şehrin kendisine özgü tarafları vardı.

26 Anadolu, Kafkaslar, Girit ve Azerbaycan'a da seyahatlerde bulunur. Bazı paşalar ile yaptığı bu geziler yarı resmî de sayılır.

27 Sanki küçük İstanbul, şu Trabzon. Her çeşit milletten insan var. Kıyafetine baktığında, ne iş yaptığından tut da hangi dili konuştuğuna kadar anlarsın. Kitap gibi oku oku bitmez!

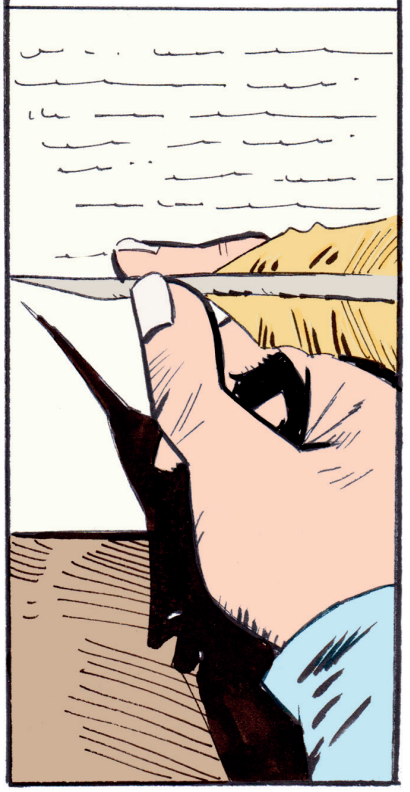

28

Padişahın savaşlarda olup biteni anlatması için Çelebi'yi görevlendirdiği de oldu. Belki de en eski savaş muhabirlerinden biriydi o.
Uçan kuştan bile haberim olacak Çelebi! Sakın ola eksik malumat ile huzuruma gelmeyesin!

29

Osmanlı ordusu Anadolu'dan Balkanlara, Kırım'dan Macaristan'a kadar uzanan coğrafyaya seferler düzenlemiştir. Muhabir olarak görev yaptığı savaş meydanlarında, çatışma öncesinde ezanı okuyan da Çelebi olurdu, zafer gerçekleştiğinde fetih ezanını okuyan da…

30

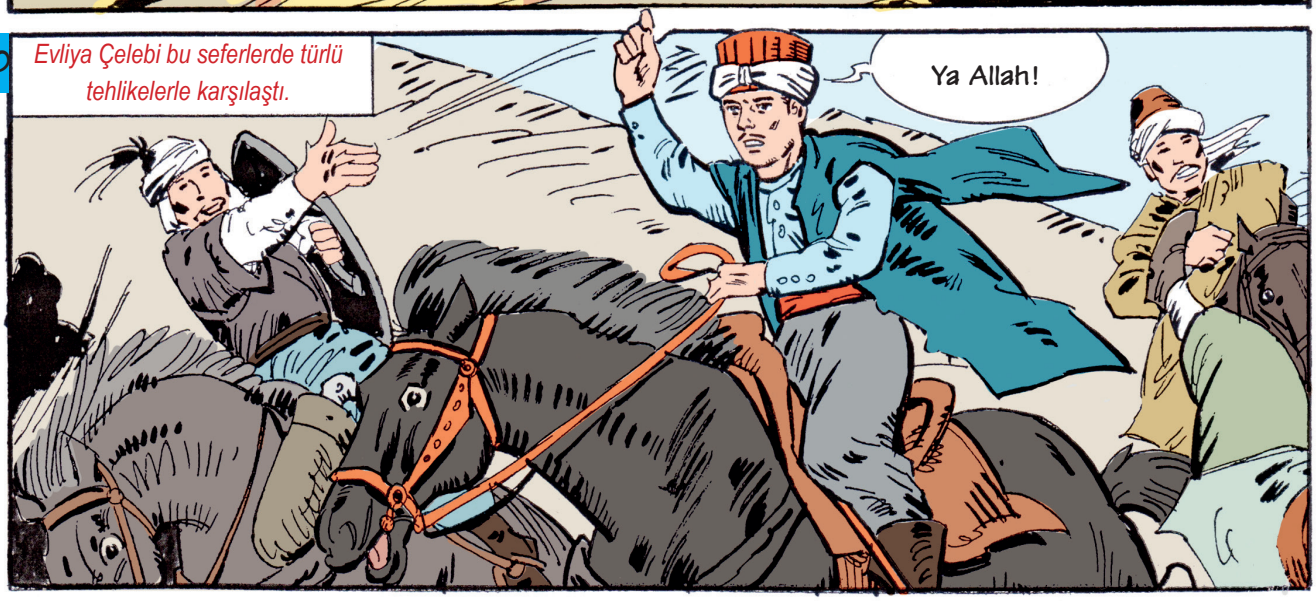
Evliya Çelebi bu seferlerde türlü tehlikelerle karşılaştı.
Ya Allah!

31 Evliya Çelebi hayatı boyunca altı Osmanlı padişahı gördü. Yıllarca uzak bölgelerde yaşasa da her padişaha aynı şekilde hizmet etmeye devam etti.

32 Çelebi, hayatı boyunca pek çok savaş gördü.

Nerede bir huzursuzluk, karışıklık, ayaklanma varsa Osmanlı askeri uzak yakın demeden soluğu orada alıyordu. Çelebi de gördüklerini aktarmak için onlarla gitmekten çekinmiyordu...

33

34

35

Ordu, nereye gitse şehre girişini davullarla ilan ediyordu. "Duymayan kalmasın, Osmanlı burada!" diye yer gök inliyordu.

36
Bazen Çelebi'yi görenler, neden orada bulunduğunu sormadan geçemiyordu...
Söylesene Çelebi, niye bu çileyi çekiyorsun? Sıcak döşeğini bırakıp buralarda hayatını neden tehlikeye atıyorsun?
Babam da aynı şeyleri çok söyledi. Amma can çıkmayınca huy çıkmazmış.Yollar beni çağırır durur!

37
Şu Çelebi'nin yaptığı da akıl işi değil! Canından olacak hiç umurunda mı?
Akıl işi değil, gönül işi!
Doğru söze ne denir?

38
"Kalem kılıçtan keskin olur." derler. Ben de kalemimle savaşıyorum.

39
Ne kaleler kuşattık; kimi üç gün, kimi aylarca direndi. Hiç yılmadık, direndik. Allah'ın izniyle yine öyle olacak!
Kimi er meydanlarında dövüşür, kimi de diliyle, kalemiyle savaşır zulme karşı. Her birinin değeri başkadır!
İnşallah!

40
Osmanlı ordusunun yerleştiği alan bir şehir büyüklüğünde olurdu. Binlerce askerin her ihtiyacı burada giderilirdi...
41
Çelebi, gecelerini her bir ayrıntıyı yazarak geçiriyordu.
Şahinlerin yuva yaptığı dik kayalı dağlardan yürüyerek geçmek mümkün değildi. Buradan emekleyerek geçmek zorunda kaldık.
42
Çelebi, kuş uçmaz kervan geçmez yollarda yürümekten hiç korkuya kapılmadı. Her yolculuk yeni bir deneyimdi onun için.
Yolun açık olsun Çelebi! Herkese selam götür. Küheylanının ayağına taş değmesin!
Kalın sağlıcakla!
43
Çelebi, Osmanlı'nın hâkimiyetinde olan tüm toprakları gezdi.
Tabana kuvvet küheylanım, Allah seyahatimizi kutlu etsin.

44
İstanbul'a her dönüşünde etrafını tanıdıkları sarar, Çelebi'yi soru yağmuruna tutarlardı…
Derler ki Şam topraklarının ucu bucağı yok. Öyle mi Çelebi?
Şam toprakları doğuda Bağdat'a, Afrika'da Mısır'a, kuzeyde Halep'e kadar uzanıyor. Bir acayip memleket!
Anlat hele neymiş şu acayiplikler?
Şam sokakları yüzlerce keçiyle dolu. Yoldan geçen biri süt isterse keçilerin sahibi keçinin birini yakalayıp oracıkta sağıp sütü isteyene veriyor. Süt artarsa da onu keçiye içiriyor!
Deme yahu! Bu ne bolluktur böyle!

45
Bir gün arkadaşları sordular: "Söylesene Çelebi, neden bu kadar seyahat ediyorsun?"
Bir zamanlar rüyamda Peygamber Efendimiz'i görmüştüm.
Heyecandan "Şefaat ya Resulallah" diyeceğime "Seyahat ya Resulallah" dedim! O gün bugündür artık istesem de yerimde duramıyorum.

46
Evliya Çelebi, Afrika'da tam yedi yılını geçirdi. Dile kolay, tam yedi yıl…
Devasa Mısır piramitlerini de görmüşsündür mutlaka Çelebi. Söylesene, piramidin üstüne çıkınca insan yıldızlara dokunabiliyor mu gerçekten?
Dokunmak ne kelime, yıldız toplayabiliyorsun! Piramitlerin üçü beraber Kaf Dağı gibi yükseliyor.

Tüm seyahatlerinde kimi zaman at, kimi zaman eşek, kimi zaman da deve üstünde bazen de yaya olarak toplam binlerce kilometre yol gitti Çelebi…
47
Bu sefer yolculuk ne tarafa Çelebi? Yakında Hezârfen Ahmed Çelebi ile Ay'a da çıkarsın sen!
Allah dilerse o da olur, neden olmasın! Kısmetimde varsa Ay'a da seyahat ederim.

48 Dönemin önemli ticaret merkezi olan Antakya'ya; Payas, İskenderun, Belen üzerinden konaklaya konaklaya gitti Çelebi...

Payas Kalesi, Halep Limanı olarak kullanılıyor. Bahçesinde dut ve turunç ağaçları var. Üç bin yıllık zeytin ağacının gölgesinde oturup sohbetler ettik. Gemilerin biri gidiyor, diğeri geliyor. Liman pek işlek!

49 Çelebi, en eski yerleşim yerlerinden biri olan Antakya'da da konakladı...

Antakya kalesinin duvar ve kulelerinin yüksekliğini başka hiçbir kalede görmedim. Kalenin surları beş dağ üzerine kurulu. Çevresi, ancak on iki saatte yürünebiliyor! Dağdan aşağıya baktığımda şehri ikiye bölen Asi Nehri, bir yılan gibi görünüyor.

50 Çok gezen mi bilir, çok okuyan mı? Evliya Çelebi, kendi yaşadığı dönemi ve hayatı seyahat ederek kavrıyordu. Yaşamın anlamını seyahatle derinleştiriyordu.

Bilmediğin topraklarda ne yedin ne içtin, kendine nasıl baktın Çelebi? Düşününce insanın aklı almıyor!

Dinimce haram olmayan yiyeceklerle beslendim. Hele şu Trabzon'un hamsi pilakisini o kadar beğendim ki tarifini de yazdım.

51 Zaman aktı, yıllar geçti ve Evliya Çelebi tam 51 yılını seyahatlerde geçirdi.

Son yolculuğumuz da Mekke'ye olsun!

Uoo

52 Çelebi, hayatında pek çok şehir ve ülke gezdi ama onun asıl isteği Hac ibadetini gerçekleştirmek ve büyük bir aşkla bağlı olduğu Peygamber Efendimiz'in kabrini ziyaret edebilmekti…

Kâbe'yi karşısında gördüğünde öyle heyecanlandı ki Peygamber Efendimiz'in etrafında yürüyen ilk Müslümanların görüntüleri canlandı gözlerinin önünde. Çelebi de onların arasına karıştı...

53

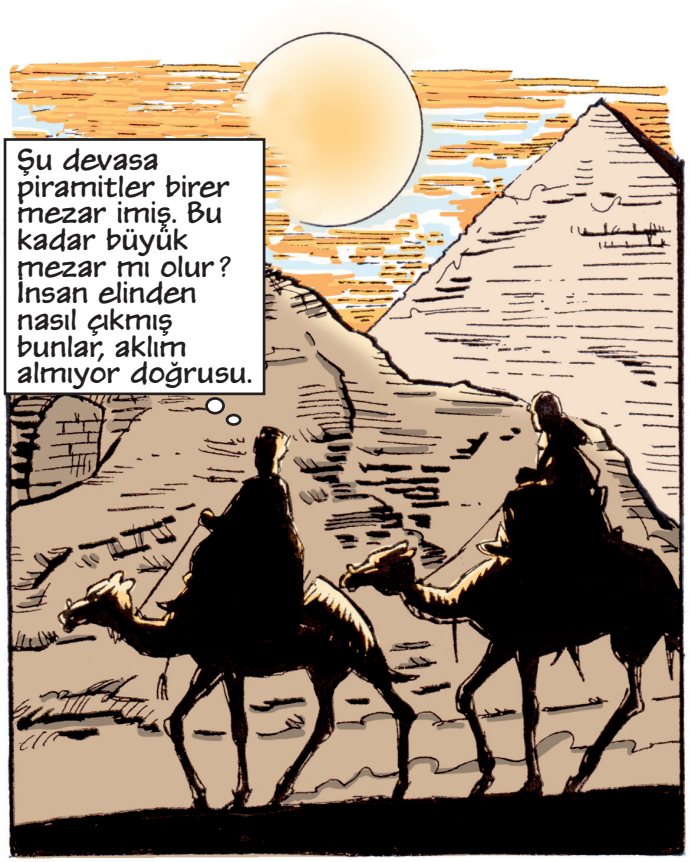

54 Şu vahalar da olmasa çölde yaprak gibi kurur gider insan. Her yere farklı şekillerde hayat vermiş Allah.

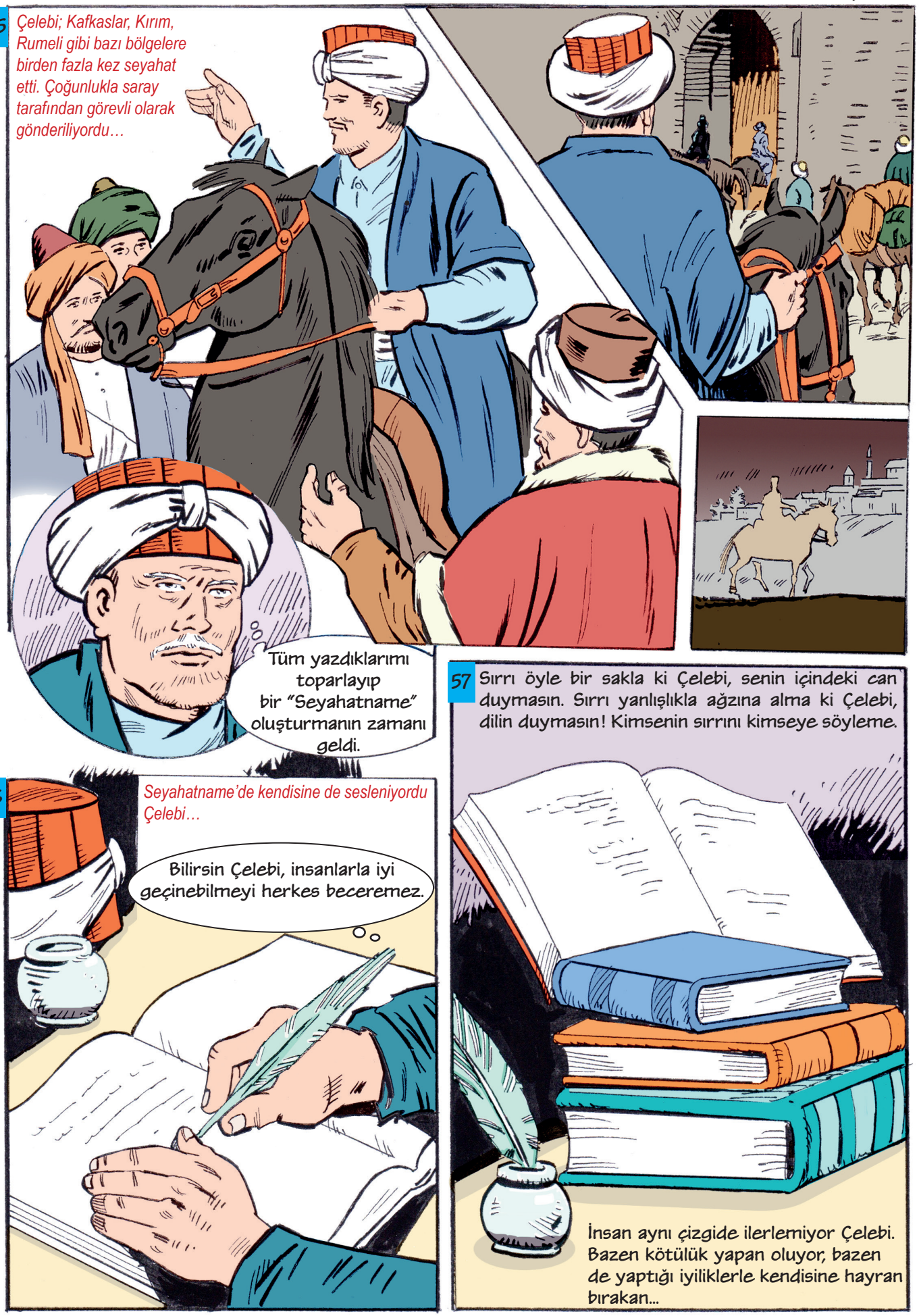
55
Çelebi; Kafkaslar, Kırım, Rumeli gibi bazı bölgelere birden fazla kez seyahat etti. Çoğunlukla saray tarafından görevli olarak gönderiliyordu…
Tüm yazdıklarımı toparlayıp bir "Seyahatname" oluşturmanın zamanı geldi.
56
Seyahatname'de kendisine de sesleniyordu Çelebi…
Bilirsin Çelebi, insanlarla iyi geçinebilmeyi herkes beceremez.
57
Sırrı öyle bir sakla ki Çelebi, senin içindeki can duymasın. Sırrı yanlışlıkla ağzına alma ki Çelebi, dilin duymasın! Kimsenin sırrını kimseye söyleme.
İnsan aynı çizgide ilerlemiyor Çelebi. Bazen kötülük yapan oluyor, bazen de yaptığı iyiliklerle kendisine hayran bırakan...

58 Gezip gördüğü şehirler içinde Çelebi, en çok İstanbul'a hayran kaldı ve son bir kez daha görmek istedi doğup büyüdüğü şehri...

Bu dünyadan bir Evliya Çelebi geçti. Kalanlara selam olsun...

59

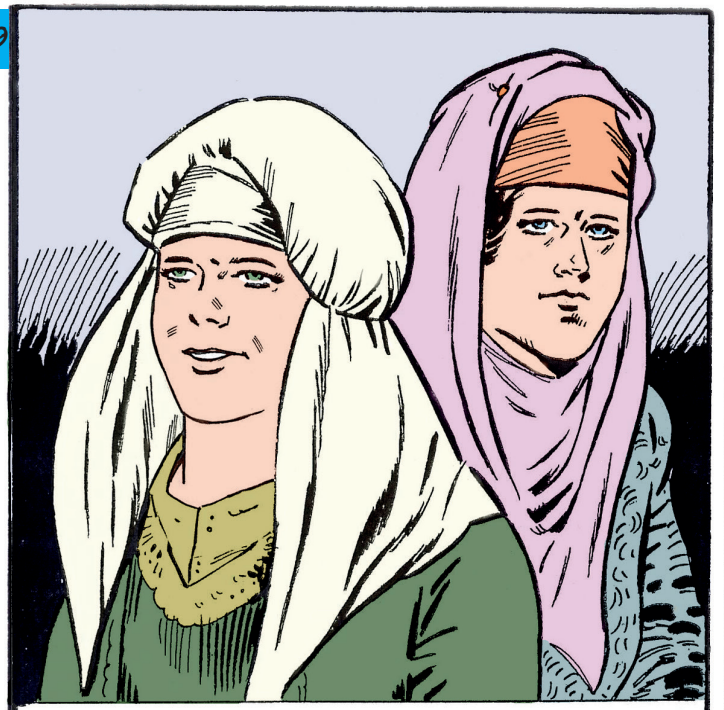

Seyahat aşkıyla dolu olduğu içindir belki, Çelebi hiç evlenmedi. Sürekli İstanbul dışında olsa da kız kardeşleriyle yakından ilgilendi...

60 Çelebi'nin 1682'de hayatını kaybettiği tahmin ediliyor. Kimilerine göre Mısır'da vefat etti, kimilerine göre de İstanbul'da... Mekânı cennet olsun…

Aslen Kütahyalı olan Çelebi'nin hatırasını canlı tutmak için Kütahya'da açılan Evliya Çelebi Kültür Sanat Evi'ni gezebilirsiniz.

SON

Çizen: Erhan DÜNDAR, Yazar: Naz N. VARLI, Renklendirme ve Dizgi: Aslıhan İNCE-Birol ÖZCAN-Selda KALIN

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
TEMEL EĞİTİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Çizgi Roman
Serisi